

Рецензія
на дисертаційне дослідження
Поповича Ростислава Ігоровича
на тему: «Інституційні механізми державної політики забезпечення
економічної безпеки України»,
подане на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації

Дисертаційне дослідження Поповича Ростислава Ігоровича присвячене розв'язанню важливої науково-прикладної проблеми це удосконаленню інституційних механізмів реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки України в умовах безпрецедентних воєнних викликів, глобальної нестабільності та активної цифровізації публічного управління.

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що в сучасних реаліях економічна безпека держави набуває стратегічного значення як фундамент збереження економічної стійкості, стабільного функціонування державних інститутів та формування критичних передумов для післявоєнного відновлення.

Необхідність формування ефективної державної політики диктується системними загрозами, такими як руйнування критичної інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, зниження інвестиційної активності та масштабні міграційні процеси. У дисертації обґрунтовано, що ключову роль у протидії цим ризикам відіграють саме інституційні механізми, які забезпечують координацію дій суб'єктів управління та системність управлінських рішень.

Особливої наукової ваги робота набуває завдяки концептуальному переосмисленню економічної безпеки: автор розглядає її не просто як набір макроекономічних показників, а як безперервний керований процес реалізації

державної політики, що базується на інтеграції нормативно-правових, фінансово-економічних, організаційних та інформаційно-аналітичних інструментів.

Дослідження є надзвичайно своєчасним у контексті необхідності переходу від фрагментарного та реактивного адміністративно-регуляторного реагування до цілісної, проактивної та результативно орієнтованої моделі управління, здатної забезпечити адаптивність економіки України в умовах високої турбулентності.

Таким чином, тема дисертації є актуальною, науково значущою та має вагомим практичне значення для розвитку теорії публічного управління та вдосконалення державної політики зміцнення національної економічної безпеки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота Поповича Ростислава Ігоровича виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри менеджменту, маркетингу та публічного адміністрування Закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»,.

Дослідження безпосередньо пов'язане з виконанням науково-дослідної теми «Соціально-економічні детермінанти формування та реалізації публічної політики України в умовах цифровізації» (державний реєстраційний номер 0122U001115, термін виконання 2022–2027 рр.). У межах цієї теми автором обґрунтовано роль інституційних чинників у публічній політиці та розкрито вплив цифрових інструментів на підвищення якості управлінських рішень в умовах зростання економічних ризиків.

Наукові пошуки здобувача також інтегровані у науково-дослідну тему «Модернізаційні детермінанти трансформації суспільно-територіальних систем України в умовах посилення процесів євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0118U001588, термін виконання 2018–2025 рр.). Це дозволило поглибити розуміння економічної безпеки як динамічного процесу трансформації систем під впливом євроінтеграційних чинників та зміцнити теоретичне бачення ролі державних інститутів у забезпеченні стійкості економіки.

У межах зазначених програм автором досліджено теоретико-методичні та прикладні аспекти формування інституційної архітектури управління економічною безпекою України в умовах структурних трансформацій, воєнних викликів та посилення цифровізації публічного управління.

Отримані результати мають міждисциплінарний характер і органічно інтегруються у загальний науковий напрям досліджень, пов'язаних із розвитком інституційного забезпечення публічного управління та зміцненням національної економічної стійкості

Повнота викладу основних положень дисертації у наукових виданнях

При ознайомленні зі змістом дисертаційної роботи Поповича Р. І. свідчить про високий рівень її наукової завершеності, логічну структурованість та послідовність викладу матеріалу, що підтверджується належною апробацією отриманих результатів у науковому середовищі.

Основні положення, висновки та результати дисертаційного дослідження достатньо повно відображені у 13 наукових працях автора загальним обсягом 10,6 д.а. (особистий внесок здобувача становить 6,7 д.а.).

Зокрема, результати дослідження опубліковані у науковому виданні, що індексується у міжнародних наукометричних базах даних Scopus, у колективній монографії, у фахових наукових виданнях України, а також у матеріалах всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій.

Публікації охоплюють ключові аспекти дисертаційного дослідження, зокрема: теоретичні засади забезпечення економічної безпеки, формування інституційних механізмів державної політики, роль цифрової трансформації та цифрової зрілості у забезпеченні управлінської спроможності регіонів, аналіз ризиків і загроз національній безпеці, а також проблематику конфліктостійкості управлінських механізмів у воєнний період.

Це свідчить про системність наукового пошуку автора, послідовне формування наукових результатів та їх високу апробацію як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Кількісні та якісні характеристики публікацій повністю відповідають вимогам чинного законодавства України щодо присудження ступеня доктора філософії, що підтверджує належне наукове визнання результатів дослідження.

Таким чином, основні положення дисертації отримали повне та всебічне відображення у наукових виданнях, що свідчить про завершеність дослідження та обґрунтованість сформульованих наукових висновків.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Теоретична значущість роботи Поповича Р. І. полягає у поглибленні наукових засад публічного управління у сфері забезпечення національної економічної стійкості. Автор обґрунтував доцільність переходу від статичного макроекономічного та ресурсно-орієнтованого підходу до інституційно-управлінського, у межах якого економічна безпека трактується як безперервний керований процес функціонування інституційних механізмів формування та адаптації управлінських рішень у системі публічного управління.

Теоретичну цінність має розроблена здобувачем концептуальна модель інституційних механізмів як багаторівневої, відкритої та цілісної системи, що базується на інтеграції нормативно-правових, організаційно-управлінських та аналітико-інформаційних компонентів. Внесок автора у теорію публічного управління дозволяє сформувати цілісну систему поглядів на інституційну архітектуру, здатну забезпечити узгодження економічних, соціальних і безпекових пріоритетів держави.

Практичне значення результатів дисертації підтверджується їх системним впровадженням у діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування:

Апарат Верховної Ради України – наукові висновки здобувача залучені для аналізу концептуальних засад функціонування системи економічної безпеки держави з урахуванням взаємозв'язку фінансової, соціальної, інноваційної та енергетичної складових.

Бучанська міська територіальна громада – напрацювання автора стали основою для розроблення підходів до формування регіональної стратегії економічної безпеки громади, спрямованої на зниження впливу економічних ризиків.

Дмитрівська сільська рада – рекомендації дисертаційної роботи використані для адаптації інституційних підходів до потреб сільської громади, зокрема в частині стратегічного планування та моніторингу виконання управлінських рішень.

Результати дослідження мають суттєве значення для освітнього процесу та впроваджені у Закладі вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» при викладанні дисциплін «Національна безпека», «Антикорупційна політика» та «Управління сталим розвитком».

Сформульовані прикладні рекомендації можуть бути використані центральними та регіональними органами виконавчої влади, військовими адміністраціями та органами місцевого самоврядування для підвищення результативності управління економічними ризиками в умовах воєнного стану та післякризового відновлення.

Ступінь обґрунтованості й достовірності основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аргументованість та високий рівень достовірності наукових результатів дисертації Поповича Р. І. базуються на системному дослідженні процесів формування інституційної архітектури забезпечення економічної безпеки держави в умовах високої турбулентності. Обґрунтованість положень роботи забезпечується використанням фундаментальних засад теорії публічного

управління, інституційної економіки та сучасних доктрин ризик-орієнтованого управління, що дозволило здобувачу сформувати цілісну методологічну базу для вдосконалення державної політики.

Достовірність отриманих результатів підкріплена застосуванням комплексного методичного інструментарію, який включає:

- Системний та структурно-функціональний аналіз для вивчення нормативно-правової архітектури та ідентифікації повноважень суб'єктів публічної влади.
- Економіко-статистичні методи та індексний підхід, за допомогою яких автором було розраховано інтегральний індекс EconSec для оцінювання рівня економічної безпеки регіонів України на основі панельних даних за 2015–2024 рр.
- Економетричне моделювання із застосуванням мови програмування Python, що дозволило кількісно верифікувати вплив деструктивних чинників (інвестиційної активності, безробіття, демографічних втрат) на стан економічної стійкості.
- Методи наукового моделювання та сценарного прогнозування, на основі яких розроблено три сценарії розвитку економічної безпеки до 2030 року (інерційний, стабілізаційний, трансформаційний).

Для візуалізації складних інституційних взаємозв'язків та просторових диспропорцій автором успішно застосовано інструменти Graphviz, Gephi та геоінформаційні системи (GIS), що підвищує наочність та обґрунтованість сформульованих висновків.

Наукові положення та висновки дисертації пройшли належну апробацію у науковому середовищі. Результати дослідження висвітлені у 13 наукових працях, серед яких є стаття у періодичному виданні, проіндексованому у міжнародних базах даних Scopus, розділ в колективній монографії та 5 статей у фахових журналах України.

Додатковим підтвердженням обґрунтованості та практичної цінності роботи є її реальне впровадження у діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування:

У роботі Апарату Верховної Ради України для аналізу концептуальних засад функціонування системи економічної безпеки.

У стратегічному плануванні та управлінні ризиками Бучанської міської територіальної громади та Дмитрівської сільської ради.

В освітньому процесі ЗВО «МНТУ імені академіка Юрія Бугая» при викладанні дисциплін зі спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування.

Логічна послідовність викладу, яка поєднує теоретичну концептуалізацію інституційних механізмів, глибокий аналіз сучасного стану економічної безпеки у воєнний період та розробку адаптивних моделей і прогнозних сценаріїв, підтверджує наукову цілісність дисертації та достовірність її результатів.

Наукова новизна отриманих результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження Поповича Р. І. полягає у комплексному розв'язанні актуального наукового завдання щодо теоретичного обґрунтування та розроблення цілісного підходу до формування і реалізації інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України в умовах структурних трансформацій та воєнних викликів. Пропонований підхід ґрунтується на системному поєднанні інституційних, організаційно-управлінських, нормативно-правових та інформаційно-аналітичних складових і спрямований на підвищення результативності публічного управління.

Вперше: обґрунтовано концептуальну модель інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України як багаторівневої, відкритої та цілісної системи. На відміну від існуючих, вона базується на інтеграції нормативно-правових, організаційно-управлінських та аналітико-

інформаційних компонентів, що забезпечує узгоджену взаємодію суб'єктів публічної влади для підвищення адаптивності в умовах воєнної нестабільності та структурних змін.

Удосконалено: теоретичні засади осмислення економічної безпеки саме як об'єкта державної політики. Це дозволило обґрунтувати перехід від статичного ресурсно-орієнтованого підходу до інституційно-управлінського, у межах якого економічна безпека трактується як безперервний процес функціонування інституційних механізмів формування та адаптації управлінських рішень; методичні підходи до ідентифікації ризиків і загроз економічній безпеці України, що ґрунтуються на поєднанні інституційних, структурних, макроекономічних і безпекових чинників у межах єдиного аналітико-управлінського підходу; наукове розуміння інституційних механізмів через їх системне осмислення як багаторівневої сукупності формалізованих інститутів, управлінських повноважень та функціональних взаємозв'язків суб'єктів публічного управління. Це дозволило уточнити ієрархію державних інституцій та їхню роль у забезпеченні узгодженості економічних інтересів держави, бізнесу та суспільства; нормативно-правову архітектоніку державної політики, що базується на аналізі чинних законодавчих актів із урахуванням розмежування повноважень між суб'єктами влади. Виявлено інституційні прогалини та дублювання регуляторних функцій, що дозволило обґрунтувати напрями нормативного впорядкування для підвищення керованості системи в умовах гібридних загроз; науково-методичні підходи до оцінювання інституційної спроможності органів публічної влади та методичний інструментарій оцінювання ефективності функціонування інституційних механізмів. Запропонований підхід базується на інтеграції показників організаційної готовності, управлінської результативності та адаптивності до кризових впливів.

Дістали подальшого розвитку: наукові підходи до використання інформаційно-аналітичних і цифрових інструментів, що полягає в їх розгляді як інтегрованого управлінського ресурсу для підтримки процесів моніторингу та

прогнозування. Обґрунтовано доцільність поєднання аналітики даних та цифрових платформ у єдиному інформаційному контурі для раннього виявлення загроз; практичні рекомендації щодо вдосконалення інституційних механізмів реалізації державної політики, які сформовано з урахуванням воєнних загроз та необхідності посилення інституційної спроможності органів влади у посткризовий період.

У підсумку, сукупність сформульованих у роботі положень, що базуються на поєднанні системного підходу та сучасних цифрових методів аналізу, свідчить про значну наукову та практичну вартість дослідження. Це дозволяє вважати дисертацію Поповича Р. І. самостійним і вагомим внеском у розв'язання актуального наукового завдання щодо вдосконалення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Дисертаційне дослідження Поповича Ростислава Ігоровича є оригінальною та самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторські підходи до вдосконалення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки.

Текст дисертації та оприлюднені наукові праці здобувача не містять неправомірних запозичень; використання ідей, концепцій та результатів інших дослідників супроводжується належними посиланнями на джерела згідно з нормами бібліографічного опису.

За результатами проведеної перевірки кваліфікаційної роботи встановлено відсутність ознак академічного плагіату, фабрикації даних або фальсифікації отриманих наукових результатів.

Оригінальність тексту підтверджується відповідними звітами перевірки, що засвідчують коректність використання наукових джерел та відсутність неправомірного використання чужих напрацювань.

З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційному дослідженні використано виключно ті положення, які становлять результат особистої наукової діяльності здобувача.

Результати дослідження знайшли системне відображення у 13 наукових працях, зокрема у виданні, що індексується у міжнародних базах даних Scopus, що підтверджує їхню апробацію та відповідність етичним нормам.

Виконане дослідження відповідає високим стандартам наукової етики, що засвідчує сумлінність автора та повне дотримання ним принципів академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження дисертації

Відзначаючи високу наукову цінність та прикладну значущість результатів дисертаційного дослідження Поповича Ростислава Ігоровича, доцільно звернути увагу на окремі положення та висновки, які можуть бути предметом подальшої наукової дискусії:

По-перше, у роботі обґрунтовано структуру інституційного механізму як цілісної системи, що включає нормативно-правовий, організаційний, фінансовий, інформаційно-аналітичний та координаційний компоненти. Попри теоретичну цілісність моделі, постає питання щодо ієрархії цих компонентів у надзвичайних умовах. Було б доцільно уточнити, який із зазначених блоків має стати домінуючим (пріоритетним) на етапі переходу від «моделі кризового реагування» до «моделі економічної стійкості» для регіонів із високим ступенем руйнування інфраструктури.

По-друге, здобувач приділяє значну увагу впровадженню цифрових інструментів, зокрема системі Economic Security Dashboard та платформі Critical Infrastructure Shield. Водночас в умовах воєнного стану та постійних кіберзагроз державним реєстрам варто було б детальніше розглянути механізми верифікації та захисту даних у межах цього цифрового контуру управління, про що у роботі зазначено лише в контексті загальних функцій.

По-третє, у дослідженні представлена типологія регіонів України за рівнем економічної безпеки та траєкторіями їхнього розвитку (стійко-зростаюча, волатильна, деградаційна тощо). Хоча запропонована класифікація є методично обґрунтованою, виникає потреба в уточненні конкретних інституційних важелів для переходу регіонів із «деградаційної» траєкторії до «стабілізаційної». Було б корисним розширити рекомендації щодо специфічних інструментів підтримки для громад, які перебувають у «зоні ризику».

По-четверте, автор пропонує вдосконалення нормативно-правової архітектури через прийняття Доктрини економічної безпеки та рамкового закону, гармонізованого з правом ЄС. Проте залишається дискусійним питання узгодження цих ініціатив із необхідністю швидких та часто нестандартних рішень воєнного часу. Доцільно було б почути думку автора щодо того, як уникнути «нормативної інерції» та конфлікту цілей між жорсткою монетарною політикою НБУ та потребою стимулювання інвестицій у межах нової законодавчої рамки.

По-п'яте, у прикладній частині дослідження розроблено алгоритм імплементації моделі інституційних механізмів, успіх якого значною мірою залежить від кадрового потенціалу. Враховуючи зазначений автором дефіцит кваліфікованих фахівців у прифронтових областях та загальний «відтік мозків», варто було б надати конкретніші рекомендації щодо кадрового забезпечення запропонованих регіональних центрів економічної стійкості.

По-шосте, аналізуючи сценарні траєкторії розвитку економічної безпеки до 2030 року (інерційний, стабілізаційний, трансформаційний сценарії), здобувач відзначає можливість суттєвого зростання інтегрального індексу EconSec. Було б цікаво дізнатися позицію автора щодо впливу нефінансових факторів (наприклад, рівня соціального капіталу або довіри до державних інституцій) на ймовірність реалізації саме трансформаційного сценарію.

Незважаючи на зазначені дискусійні моменти, вони мають характер побажань для подальших наукових розвідок і не применшують високу наукову якість та цілісність виконаної роботи. Дисертація Поповича Р. І. є вагомим

самостійним внеском у розвиток сучасної науки публічного управління та адміністрування.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Дисертація Поповича Ростислава Ігоровича за своїм змістом, оформленням і структурою є завершеною, самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, в якій викладено нові науково обґрунтовані результати особисто проведених здобувачем досліджень. Ці результати мають стратегічне значення для вдосконалення інституційних механізмів державної політики забезпечення економічної безпеки України в умовах безпрецедентних воєнних викликів та структурних трансформацій національної економіки. Автором запропоновано комплексне вирішення наукового завдання щодо формування інтегрованої моделі інституційного забезпечення економічної стійкості, що має вагомое теоретичне та практичне значення для підвищення результативності публічного управління.

Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам:

Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами та доповненнями);

Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами та доповненнями);

Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, Наказ МОН України від 31.05.2019 р. № 759).

Основні положення та результати дослідження належним чином висвітлені у 13 наукових працях, включаючи статтю у періодичному виданні, проіндексованому у міжнародній базі Scopus, та колективну монографію.

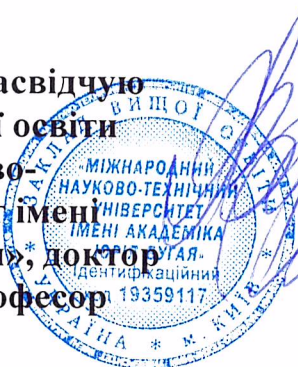
Враховуючи наукову новизну, високу актуальність теми та значущість отриманих результатів, дисертаційна робота Поповича Ростислава Ігоровича відповідає встановленим вимогам, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

**доктор економічних наук,
професор, завідувач кафедри
менеджменту, маркетингу та
публічного адміністрування
Закладу вищої освіти
«Міжнародний науково-
технічний університет імені
академіка Юрія Бугая»**

Ростислав ТУЛЬЧИНСЬКИЙ

**Підпис Ростислава
ТУЛЬЧИНСЬКОГО засвідчую
Ректор Закладу вищої освіти
«Міжнародний науково-
технічний університет імені
академіка Юрія Бугая», доктор
економічних наук, професор**

Вероніка ХУДОЛЕЙ